

Georg Schmitz-Valckenberg. *Grundlehren katharischer Sekten des 13. Jahrhunderts. Eine theologische Untersuchung mit besonderer Berücksichtigung von Adversus Catharos et Valdenses des Moneta von Cremona*. München 1971 ss. XX+351: Verlag Ferdinand Schöningh.

Od XII w. zauważamy gwałtowny rozwój herezji katarów. Liczba samych „wybranych” nie była może tak znaczna, ale już w początkach XIII w. mieli za sobą, zwłaszcza we Francji południowo-zachodniej, ogromną większość społeczeństwa. Popularność katarów wiązała się nie tyle z ich doktryną, co z przekonaniem ludzi, że oni stanowili prawdziwy Kościół ewangeliczny i apostołski (prosty i praktykujący cnoty ewangeliczne). Niemniej jest ważną rzeczą zapoznanie się gruntowne z ich nauką. Tego właśnie zadania podjął się w swojej rozprawie G. Schmitz-Valckenberg.

Dzisiejszy badacz tego zagadnienia staje zawsze wobec istotnych trudności, które uniemożliwiają dobrą rekonstrukcję podstaw nauki wymienionej sekty. Przeszkodą bowiem jest brak odpowiednich źródeł. Posiadamy bowiem tylko pisma polemiczne z katarami. Ich celem było jedynie zwalczanie nauki katarów, a nie jej referowanie. Właśnie ten cel w pewnym stopniu uwarunkował przedstawienie tejże nauki. G. Schmitz-Valckenberg podjął się trudu rekonstrukcji nauki katarów na podstawie jednego z takich źródeł. Jest nim dzieło wielkiego kaznodziei i inkwizytora Moneta de Cremona *Adversus Catharos et Valdenses libri quinque*, napisane w 1241 r. Należy przypuszczać, że jako inkwizytor znał dobrze podstawowe twierdzenia sekty. Mimo, że w tytule dzieła Monety są wymienieni również waldensi, to w

całym opracowaniu przede wszystkim jest mowa o katarach. G. Schmitz-Valckenberg w swojej rozprawie nie ograniczył się jednak tylko do wymienionego źródła, ale wyniki swoich badań starał się pogłębić i ugruntować na szerszej płaszczyźnie porównawczej. Wykorzystał w tym celu szereg innych źródeł średniowiecznych.

Zagadnienie kataryzmu zostało ujęte w 5 rozdziałach, w których autor postarał się, w miarę możliwości w sposób wyczerpujący, referować całość nauki sekty. Omówił więc ich podejście do Pisma św., naukę o Bogu i Chrystusie, problem sakramentów i Kościoła, podejście do człowieka i małżeństwa oraz zagadnienie dualizmu. Należy jednak pamiętać, że wśród katarów nie było jedności w głoszeniu nauki. Większa może jednomyślność zachowana była we Francji, gdy tymczasem we Włoszech północnych ulegli oni rozbiciu.

O sumienności badacza omawianej pozycji świadczy ilość wykorzystanych źródeł, jak również opracowań, które umieścił na wstępie. Ponadto książka została zaopatrzona w dobre indeksy. Należy sądzić, że niniejsza rozprawa ma wielkie znaczenie dla zrozumienia szeregu problemów związanych z dziejami teologii średniowiecznej. Przy badaniach kataryzmu położono bowiem między innymi akcent na teologię scholastyczną.

Ks. Marek Zahajkiewicz